

ВАРНОВА САМООРГАНІЗАЦІЯ І ПРИНЦИП ПІТЕРА

Більшість серйозних дослідників вважає, що людство нині переживає чергову кризу і вже протягом одного-двох наступних поколінь стане зрозуміло, чим вона закінчиться — розпадом цивілізації чи її трансформацією у нову якість. Чи не найголовнішим чинником глобальної кризи є деінтелектуалізація суспільства і масова некомпетентність, які, наче ракова пухлина, проникають в усі пори нашого життя.

1. ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЛОУРЕНСА ПІТЕРА

Мене непокоять сумніви. Не можу зрозуміти, хто править світом — люди некомпетентні, але чесні, чи розумні хлопці, які роблять з нас дурнів.

Лоуренс Дж. Пітер, «Принцип Пітера»

Одним із перших, хто почав бити на сполох з приводу насування тотальної некомпетентності, став канадський педагог професор Лоуренс Пітер. На основі аналізу значної кількості фактичного матеріалу в різноманітних сферах життя він прийшов до формулювання емпіричного узагальнення, відомого під назвою «Принцип Пітера»: **в ієрархії кожний індивідум має тенденцію підніматися до свого рівня некомпетентності.**

Нагадаємо дію цього принципу. Припустимо, що в якійсь компанії, яка займається розробкою програмного забезпечення, своїми успіхами виділяються троє спеціалістів. Вони є найкваліфікованішими програмістами, їхня професійна компетентність ні у кого не викликає сумнівів. Назвемо їх умовними іменами Перший, Другий і Третій.

Серед керівництва з'являється ідея поліпшити діяльність компанії шляхом заснування трьох малих підприємств, які б займалися новими напрямками комп'ютерної справи. Питання про те, хто має очолити ці підприємства, навіть не виникає, — авторитет Першого, Другого і Третього такий високий, що ніхто з керівництва не наважується запропонувати на ці посади когось іншого. І ось наші суперпрограмісти — це вже не просто кваліфіковані спеціалісти: вони стали підприємцями, піднялися на вищий — другий — рівень соціальної ієрархії, що всіма було сприйнято як ознаку життєвого успіху.

Другий і Третій успішно освоїли нову діяльність, а от у Першого почалися проблеми. Раніше все було просто: йому давали чіткі завдання, і він їх якісно виконував. А зараз треба постійно виявляти ініціативу і винахідливість, керувати людьми і брати відповідальність за їхню роботу. Тепер йому доводиться працювати значно більше, він пізно приходив додому, почалися непорозуміння з дружиною, у нього погіршилося здоров'я, з'явилися ознаки перевтоми, проте справи у фірмі ніяк не йдуть на лад. Фірма Першого тримається на поверхні завдяки підтримці керівництва компанії, яке цінує його колишні заслуги і щиро прагне допомогти йому пристосуватися до нової діяльності; крім того, керівництво не хоче визнати, що помилилося з призначенням Першого директором.

На відміну від Першого, Другий і Третій показали себе ефективними підприємцями, відомими у всій країні, тому згодом їх запросили очолити дві великі державні корпорації в галузі інформатики і телекомунікацій. Таким чином, Другий і Третій потрапили на ще вищий — третій — рівень соціальної ієрархії: рівень

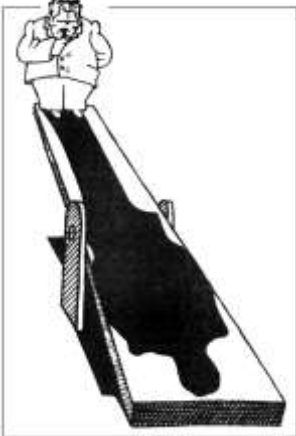

державного адміністрування, на якому виконуються функції відстоювання національних інтересів і національної безпеки.

Третій швидко виявив себе талановитим адміністратором, чесним і невідкупним, що володіє державним мисленням і здатністю до стратегічного планування. А от Другий продовжував працювати на державній роботі так само, наче він директор приватного підприємства, — всі питання він розглядав з точки зору підприємця, який прагне до отримання максимального особистого прибутку, і застосовував ті ж самі методи, що й раніше для керування порівняно невеликим колективом. Унаслідок цього в корпорації Другого відзначається висока плинність кадрів, практично відсутнє стратегічне планування, працівники не розуміють, чого ж від них вимагається, і кожної миті чекають від свого шефа будь-яких сюрпризів. Корпорацію лихоманить, хоч сам Другий працює по 12—14 годин на добу і вимагає такої ж самовідданості від своїх заступників і начальників відділів.

Через якийсь час на рівні вищого державного керівництва визріває думка, що необхідно філософськи переосмислити весь вітчизняний і світовий досвід та тенденції розвитку комп'ютерної справи, випрацювати наукову концепцію та ідеологію розвитку інформаційних технологій. Очолити цю роботу доручили Третьому — одному з кращих державних адміністраторів, людині з великим досвідом практичної роботи. Але, на превелике здивування, у цій справі Третій виявив повну некомпетентність: ефективно оперуючи фактичним матеріалом, він не відчував прихованих процесів і тенденцій розвитку. Робота якось рухається (завдяки компетентним людям, які працюють у цій організації), але надзвичайно повільно, і не зовсім зрозуміло, чим вона завершиться.

Таким чином, кар'єра наших талановитих молодих людей завершилася досить дивно — всі вони стали займатись роботою, яка перевищує їхнє розуміння. Це і є дія принципу Пітера, адже внаслідок сходження щаблями соціальної ієрархії всі наші герої досягли свого рівня некомпетентності: компетентний програміст Перший став некомпетентним підприємцем, компетентний підприємець Другий став некомпетентним державним адміністратором, компетентний адміністратор Третій став некомпетентним філософом. Крім того, вони стали менш щасливими і, швидше за все, менш здоровими, адже досягнення людиною свого рівня некомпетентності і виконання невластивої для неї роботи здебільшого супроводжується виникненням у неї цілого «букету» психосоматичних хвороб (Л. Пітер в розділі «Патологія успіху» наводить список з 26 пунктів: від виразки шлунку до статевих розладів).

Ви можете сказати, що це штучний приклад і що в житті все не так. Проте якщо уважно поглянемо навколо себе, то нам доведеться погодитися з висновками Лоуренса Пітера про те, що «некомпетентність — явище всезагальне» і що ми живемо у світі некомпетентності: *«У ролі державних діячів виступають нерішучі і недалекі люди, які тільки видають себе за стійких і мудрих державних мужів. Особа, яка вважається “авторитетним джерелом інформації”, кляне “мінливу ситуацію” за те, що її повідомлення розходяться з правдою. Без ліку нахаб і нероб у штатах державної служби; незліченно багато сміливців на словах і боягузів на ділі серед армійських офіцерів; нескінченним є ряд керівників, котрі не можуть керувати, бо природа призначила їм плазувати. У своїй вишуканій толерантності ми поблажливо ставимось до аморального священика, недорікуватого адвоката, судді, що бере хабарі, письменника, що не вміє писати, вчителя мови, що не в ладах з орфографією»*¹. Канадський професор іде далі: він вважає, що при продовженні такого стану справ «проблему свого виживання людству доведеться вирішувати на рівні тотальної некомпетентності».

¹ Пітер Л. Дж. *Принцип Пітера, или Почему дела идут вкривь и вкось*: Пер. с англ.—М.: Прогресс, 1990.—С. 41.

2. СВИТОГЛЯДНІ ПРИЧИНИ МАСОВОЇ НЕКОМПЕТЕНТНОСТІ

Я більше не дивуюсь, коли виявляється, що державний консультант з питань сім'ї та подружжя — гомосексуаліст.

Лоуренс Дж. Пітер, «Принцип Пітера»

Давайте проведемо невеличкий експеримент. Як ви вважаєте, чи правильне твердження: «Будь-який компетентний працівник є кандидатом на вищу посаду»? Якщо ви відповіли «так», то знайте, що такої ж думки дотримуються практично всі, і не тільки в Україні. Як згадує Л. Пітер, «кожний адміністратор серед моїх співрозмовників погоджувався, що компетентність повинна винагороджуватися вищою посадою, а некомпетентність слід розглядати як переешкоду до просування по службі. Проте ніхто не виявив видимого розуміння того, що в системі, де компетентність є підставою, а некомпетентність — переешкодою для просування, кожний окремий працівник зупиняється в решті-решт на рівні своєї некомпетентності».

Виходить, що в основі системи, яка спонукає індивіда підніматися на свій рівень некомпетентності, знаходяться певні чітко окреслені світоглядні настанови, що панують у масовій свідомості. Адже якщо ви здатні виконувати свою роботу ефективно і без напруження, вам майже кожен скаже, що на цій роботі ви не можете себе повністю реалізувати і тому маєте піднятися вище. Проблема в тому, що коли нарешті вам дістається щось таке, чому ви не можете по-справжньому дати раду, то саме цей вид діяльності і стає вашим постійним заняттям, займаючись яким ви завалюєте свою роботу, доводите до розпачу колег і підриваєте ефективність всієї організації.

Спробуймо чіткіше сформулювати деякі погляди на людину та її працю, які сьогодні панують у масовій свідомості:

1. Людині, яка легко й із задоволенням справляється зі своєю роботою на певному рівні, доцільно піднятися на вищий рівень, щоб вона працювала з більшим напруженням і повніше реалізовувала себе.
2. Чим вище знаходиться людина в соціальній ієрархії, тим успішніше її життя, тим більшої пошани вона заслуговує, тим вищий її соціальний статус і авторитет, в решті-решт — тим вона щасливіша.
3. За наявності певних здібностей і відповідної підготовки будь-яка людина може успішно займатися будь-якою діяльністю.
4. Прагнення кожної людини піднятися на вершину соціальної ієрархії — річ природна і корисна для процвітання суспільства.

Проте у нас є поважні підстави стверджувати, що сформульовані вище положення, хоча й належать до світоглядних основ сучасної зматеріалізованої цивілізації, є облудними і що саме вони фактично запускають у дію руйнівний механізм тотальної некомпетентності.

3. ТРАДИЦІЙНІ ПОГЛЯДИ НА ЛЮДСЬКУ СПІЛЬНОТУ

Перший танок і передухіддя, що веде до пагуби, і цю найперша навичка, ніби буквар, що вчить нас бути супостатами Богові, така:

- А. Входити у неспоріднену статть.*
- Б. Нести посаду, супротивну природі.*
- В. Вчитися тому, до чого не зроджений.*
- Г. Дружити з тими, до яких не є народжений.*

Григорій Сковорода, «Розмова, названа алфавіт, або буквар миру»

Одна з помилок матеріалістичної концепції полягає в ігноруванні того факту, що народ являє собою не просто множину людей, але цілісний біосоціальний організм, живу колективну істоту вищого рівня світової ієрархії. Оскільки і людина, і народ є

живими системами, що самоорганізуються, існують деякі універсальні системні принципи, які описують їхню життєдіяльність. Цю істину добре розуміли в усі епохи. Наприклад, видатний психолог і філософ Карл Густав Юнг (1875—1961) стверджував, що *«душа народу є лише децю складнішою структурою, ніж душа індивіда»*².

Ще чіткіше ця думка виражена у Емануїла Сведенборга (1688—1772), який показав, що існує чітка функціональна подібність між людством, народом і окремим індивідом³. Про подібність між тілом і людською спільнотою дуже виразно проповідував святий апостол Павло (див. Перше послання до Коринтян, 12).

Якщо Сведенборг і св. Павло бачили цю істину внутрішнім духовним зором, то Володимир Шмаков це доводить звичними для нас раціональними методами. Зокрема, він пише, що *«вірно виявлена загальна ідея організму однаково застосовна до людини і суспільства, але в останньому вона виявляється з більшою силою і багатобарвністю», «суспільство в порівнянні з людиною є організмом вищого порядку», «елементом суспільного організму має бути визнана окрема людська особистість», «суспільство є організм, а тому в ньому можна знайти аналоги всіх процесів, що спостерігаються нами в організмах окремих істот»*⁴. При цьому В. Шмаков застерігає, що індивідуальні і колективні організми *«тотожні за внутрішньою ідеєю, але аналогічні за зовнішнім розкриттям», «тому і заперечення того, що суспільство є організмом, і повне ототожнення організму суспільства з організмом людини, яке супроводжується бажанням знайти в будові суспільства всі органи людського тіла,— однаково супротивні істині. Єдино правильне рішення полягає у визнанні тотожності за внутрішньою сутністю, але аналогічності за зовнішніми якостями між організмами людини і суспільства»*⁵.

Це значить, що люди, подібно до живих клітин, народжуються для виконання певних соціальних функцій. Але якщо функціональне призначення тієї чи іншої клітини можна визначити порівняно просто — за видимими зовнішніми відмінностями, то з людиною значно складніше. Призначення людини треба шукати в царині духу, а у цій невидимій сфері наші звичайні вимірювальні прилади безсилі, отже, потрібні інші методи пізнання. Та зараз не будемо на цьому зупинятись, а лише ще раз наголосимо, що **людське суспільство являє собою організм, в якому кожна людина народжується для виконання певної групи функцій** (хоча іноді може досить якісно виконувати й функції іншої групи).

З цього важливого положення випливає, що для кожної людини існує діяльність, яка відповідає її внутрішній природі, яку людина може робити невимушено, ефективно і радісно. Це та **«споріднена праця»** Григорія Сковороди, яка розкриває в людині її божественну природу і приносить їй щастя та спасіння. Споріднена праця робиться легко і радісно: *«Благодарення блаженній природі за те, що потрібне зробила неважким, а важке — непотрібним»*. Ця легкість зовсім не виключає творчих надзусиль, але це те священне напруження сил, про яке говорив Ісус Христос: *«Ярмо Моє любе, а тягар Мій легкий»* (Матвій, 11.30). І навпаки, *«мертва зовсім є душа людська, яка не віддана своєму спорідненому ділу, подібна до каламутної та смердючої води... Що горесніше, як плавати в достатку і смертно мучитись без спорідненої справи? І нема радісніше, як жити за натурою»*. Споріднена праця робиться з любов'ю, на що звернув увагу і Сведенборг, який доводить, що виконання роботи з любові до неї є ознакою ангельською, а робота тільки задля потреби в їжі та одягу — ознакою диявольською⁶.

² Юнг К. Г. Архетип и символ. — М.: Ренессанс.— 1991.— С. 18.

³ Сведенборг Э. Тайны неба (Пояснение первых четырех глав книги Бытия. О божественной любви и божественной мудрости).— К.: Преса України, Пор-Рояль.—1993.—С. 167.

⁴ Шмаков В. Закон синархии и учение о двойственной иерархии монад и множеств. — К.: София, 1994. — С. 222—259.

⁵ Там же.— С. 234—235.

⁶ Сведенборг Э.—С. 167—169.

Згідно з Примордіальною Традицією⁷, фахова діяльність є виявленням і продовженням власної природи людини. Більше того, виконання кожною істотою діяльності, згідно з її сутністю, найвищою мірою відповідає космічному порядку, а сама ця діяльність набуває ознак святості: «Є різниця між служіннями, та Господь той же самий. Є різниця й між діями, але Бог той же самий, що в усіх робить усе» (Перше послання св. ап. Павла до Коринтян, 12). У нерозумінні цього принципу виразно виявляється помилка сучасної світської концепції, згідно з якою людина може обрати будь-яку професію і навіть змінювати її, ніби професія є чимось чисто зовнішнім і без усякого реального зв'язку з індивідуальною природою людини. Як пише Рене Генон, «у традиційній концепції, навпаки, кожен має нормально виконувати функцію, до якої він призначений за своєю власною природою, з тими визначеними здібностями, які по суті в собі містять⁸, і він не може виконувати іншу функцію, не створюючи істотного безладдя, яке мало б наслідки для всієї соціальної організації, частину якої він становить; більше того, якщо таке безладдя поширюватиметься, то це спричинить певні наслідки і для самого космічного середовища, оскільки всі речі пов'язані між собою точними співвідношеннями... У традиційній концепції сутнісні якості визначають діяльність істот; у профанній концепції, навпаки, ці якості більше не враховуються, а індивіди розглядаються як взаємозамінні і чисто нумеричні “одиниці”. Логічно, що ця концепція може привести до здійснення лише “механічної” діяльності, в котрій більше немає нічого істинно людського. Саме це ми можемо констатувати в наші дні...»⁹.

З традиційної концепції випливає також і те, що будь-яка суспільно корисна діяльність є престижною і священною, якщо тільки вона робиться кваліфіковано і з любов'ю. Справді, погляньмо на власний організм, — чи можна сказати, що якісь наші органи є меншшартистними або що їхні функції є непрестижними? Так само і з народним організмом — **вартість людини визначається не характером виконуваної суспільно корисної роботи, але якістю її виконання.** За такого підходу люди, які кваліфіковано роблять свою справу на різних рівнях суспільної ієрархії, насправді є рівними перед суспільством і перед Богом. Про це чудово сказав геніальний Сковорода: «Бог подібний до багатого водограю, що наповнює різні посудини, відповідно до їхнього об'єму. Над водограєм напис: “Неоднакова всім рівність”. Ллються з різних рурок різні струмені у різні посудини. Меньша посудина має менше, але тим однакова вона з більшою, що так само повна. Бо що є дурніше, як рівна рівність, яку дурні у світ вести марно хочуть? Яке бо дурне те, що супротивне блаженній природі?»¹⁰.

Підсумовуючи погляди традиційної концепції, можна сформулювати чотири твердження, цілком протилежні духу нинішньої цивілізації — як Заходу, так і Сходу:

1. Людина має піднятися на той рівень, який відповідає її природі і на якому вона може займатися діяльністю, яку може робити з любов'ю і яка дається їй порівняно легко і невимушено, — саме така праця приносить людині щастя і самореалізацію.
2. Істинний соціальний статус людини залежить не від її місця у формальній ієрархії, а від того, як добре вона виконує свою соціальну функцію.
3. Найкращих успіхів людина може досягнути лише у тій діяльності, яка відповідає її природі і функціональному призначенню в соціальному організмі.

⁷ Примордіальна Традиція — це сукупність знань “неземного походження”, отриманих європеїдами-бореалами 10—27 тисяч років тому завдяки доступу до Загального інформаційного поля (або “Хронік Акаши”, “Ефірних хронік”, “Книги Господньої”). Примордіальна, тобто первинна, Традиція є духовно-інтелектуальним фундаментом білої раси (бореалів, арійців, індоєвропейців). Див.: *Каганець І. Арійський стандарт.* — “Перехід-IV”, 2(4)-2000.

⁸ Слід зазначити, що саме слово «metier» (ремесло), згідно з його етимологією від латинського «ministerium», означає, власне кажучи, «функцію» (прим. Р. Генона).

⁹ Генон Рене. *Царство количества и значения времени:* Пер. с франц.— М.: Беловодье.— 1994.—С. 61.

¹⁰ Сковорода Г. *Твори у двох томах.* Том 1: Поезії. Байки. Трактати. Діалоги. — Київ: АТ Обереги. — 1994. — С. 436.

4. Людина має прагнути не до вершин соціальної ієрархії, а до вершин майстерності у тій суспільно-корисній справі, до якої вона зроджена.

Як тільки ці положення увійдуть в масову свідомість — тієї ж миті принцип Пітера припинить свою руйнівну дію і почнеться самоочищення організаційних структур від забруднення некомпетентністю. Але чи можна з нею боротися вже зараз, не чекаючи масового просвітління?

4. МЕТОДИ БОРотьБИ З НЕКОМПЕТЕНТНІСТЮ

З погляду реальних життєвих ситуацій компетентність можна визначити як володіння здібностями і вміння виконувати певну функцію.

Лоуренс Дж. Пітер, «Принцип Пітера»

За великим рахунком, Лоуренс Пітер пропонує один-єдиний метод боротьби з описаною ним проблемою: усвідомлення людиною власного рівня некомпетентності і відмова від просування нагору. Проте сьогодні ця рекомендація навряд чи спрацює, хоча б через наявність цілої армії паразитів, яких не проймеш ніякими моральними проповідями та закликами до самоусвідомлення і самовдосконалення. Так що цей метод абсолютно ненадійний.

Є абсолютно надійний метод, запропонований Ісусом Христом: «Пізнаєте їх за їхніми плодами» (Матвій, 7.16—20). Тут маються на увазі кінцеві плоди, які нерідко вдається вірно оцінити лише під кінець життя людини, а то й після її смерті. Отже, цей метод потребує значного часу для визрівання плоду, а у людей, на відміну від Бога, цього часу для рішень і практичних дій завжди не вистачає. Тому доведеться скористатись двома іншими відомими засобами: методом експертних оцінок і методом об'єктивних критеріїв.

Уточнимо завдання: «Яким чином можна визначити придатність людини до виконання тієї чи іншої соціальної функції?» Вирішення цієї проблеми можна розділити на три складові:

- 1) визначення основних типів соціальних функцій;
- 2) визначення якості соціальних груп, здатних до виконання цих функцій;
- 3) випрацювання методів оцінки (ідентифікації) і добору, щоб людина певної групи могла знайти відповідну для себе діяльність (соціальну функцію).

Зауважимо, що тут не йдеться про знаходження чіткої відповідності між людиною і конкретною професією, — можливо, такої чіткої відповідності просто не існує. Мова йде не про професію, а про вид діяльності в соціальному організмі, який охоплює цілий спектр професій і одночасно є складовою частиною кожної професії.

5. ОСНОВНІ СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ І ВАРНИ

Давні арійці виділяли чотири основні соціальні функції:

- 1) світопізнання;
- 2) влади;
- 3) господарювання;
- 4) роботи під зовнішнім керівництвом.

Відповідно для виконання цих функцій в арійському суспільстві були створені чотири соціальні підсистеми¹¹:

- 1) Брахмани (“люди знань”);
- 2) Кшатрії (“люди влади”);
- 3) Вайш’ї (“господарі”);
- 4) Шудри (“несамостійні виконавці”).

¹¹ Детальніше див.: *Каганець І. Арійський стандарт*, розділ “Арійська ідея”.

У сучасному суспільстві з причини значного ускладнення функції виробництва з неї виділилася функція управління (менеджменту), тому розвинуті біосоціальні організми (нації) для свого нормального функціонування потребують структурування на п'ять підсистем:

- 1) Брахмани (“люди знань”);
- 2) Кшатрії (“люди влади”);
- 3) Бізнесмени (“люди справи”);
- 4) Спеціалісти (“професіонали”);
- 5) Шудри (“несамостійні виконавці”).

Усі функціональні підсистеми є членами єдиного цілісного організму, тому вони взаємозалежні — добробут однієї залежить від добробуту всіх інших: «І коли терпить один член, то всі члени з ним терплять; і коли один член пошанований, то всі члени з ним тішаються» (Перше послання св. ап. Павла до Коринтян, 12.26). З цього погляду жодна з функціональних груп не є вищою або нижчою, якщо тільки вона добре виконує свою соціальну функцію.

6. СИСТЕМА ЕКСПЕРТНИХ ОЦІНОК І «ЧИСТІ ГРУПИ»

Хочуть того люди чи ні, визнають вони це чи ні, але вони вже поділені на чотири касти. ...Ніяке людське законодавство, ніякі філософські хитрування, ніякі псевдонауки, ніякі форми терору не здатні скасувати цей факт. Нормальне функціонування і розвиток людського суспільства можливі лише в тому випадку, коли цей факт буде визнаним і застосованим.

Петро Успенський, «Нова модель всесвіту»

Проведімо уявний експеримент. Припустимо, є велика спільнота людей, які бажають упорядкувати своє життя, — отже, створити організацію. Організація відрізняється від натовпу розподілом функцій, тому відразу ж виникає проблема правильного добору людей до виконання основних соціальних функцій. З чого починається процес самоорганізації цієї спільноти? Початок завжди однаковий: особи, які за своєю природою належать до Брахманів, усвідомлюють себе, своє призначення і свою відповідальність, починають шукати собі подібних і об'єднуватися з ними. Формуванням групи Брахманів завершується перший етап суспільної самоорганізації.

Другий етап полягає в цілеспрямованій роботі групи Брахманів задля масового усвідомлення членами спільноти свого призначення і потреби самовизначення до однієї з функціональних груп. З цією метою Брахмани творять ідеологію.

На третьому етапі відбувається самоорганізація всіх п'яти соціальних груп, але тепер особливу активність виявляють Кшатрії, оскільки вони першими сприймають ідеї Брахманів, є компетентними у питаннях практичної організаційної роботи і схильні працювати задля інтересів усієї спільноти.

Процес структурування біосоціального організму на функціональні підсистеми набуває стійкого характеру тоді, коли виникають «чисті групи»¹² — групи, які складаються з осіб, компетентних у виконанні відповідної соціальної функції. Властивістю «чистої групи» є здатність знаходити та приєднувати до себе «своїх» і виштовхувати з себе «чужих» — тих, хто не володіє відповідними особистими якостями. Завдяки цьому «чиста група» здатна до самоочищення, що дозволяє їй протистояти деградації, яка завжди загрожує будь-якій живій системі. Така живучість «чистої групи» пов'язана з тим, що її члени здатні компетентно оцінювати як один одного, так і потенційних кандидатів у групу.

У традиційній термінології такого роду «чиста група» має назву «ВАРНА» (від санскритського «барва» — колір, якість) або, у західноєвропейському варіанті, «КАСТА» (від лат. «castus» — чистий, витриманий, незмішаний). **Варна — це відкрита динамічна підсистема, національного організму, яка самоорганізується, виконує певну соціальну функцію і складається з вільних**

¹² Про «чисті групи» див.: Шмаков В. — С. 152—154.

громадян, які мають для цього відповідні здібності та кваліфікацію, люблять цю діяльність і добровільно несуть за неї індивідуальну та групову відповідальність. Варна може ефективно діяти лише тоді, коли вона є відкритою для людей з відповідними здібностями. Відкритість є обов'язковою умовою життя систем, що самоорганізуються: як тільки варна замикається, вона відразу ж починає деградувати і йде до самознищення.

Головне при самоорганізації варн — самопізнання людиною власної природи і самовизначення, готовність взяти на себе обов'язки і відповідальність за виконання обраної діяльності. Але людині не завжди вдається уникнути помилок при варновому самовизначенні, часто для цього потрібно мати погляд зі сторони. Тому добір до варни здійснюється за допомогою системи об'єктивних критеріїв на основі експертних оцінок членів варни. Оцінюванню підлягають перш за все реальні справи людини, плоди її діяльності, за якими судять про саму людину. Фактично кандидат у варну проходить випробовування, а сутність будь-якого випробовування — це криза і спостереження. З цього випливає парадоксальний висновок: **у кризовий період, коли суспільство знаходиться у напівзруйнованому і хаотичному стані, виникають сприятливі умови для варнової самоорганізації, тому що саме в цей час яскраво виявляється істинна природа людини і відпадає потреба в додаткових штучних випробовуваннях на «варнову чистоту».**

У чому ж полягають головні причини ефективності арійського суспільства, тобто суспільства, організованого з урахуванням варнового підходу?

По-перше, такому суспільству органічно властива орієнтація на виявлення людських талантів та здібностей і їх найповнішу реалізацію.

По-друге, світогляд такого суспільства не сприяє породженню штучних потреб і продукуванню надміру непотрібних речей, оскільки не вважає самоціллю накопичення багатства, здобуття влади, входження у «вище суспільство» і т.д.

По-третє, в арійському суспільстві людина ніколи не буде самотньою, оскільки у своїй варні вона завжди знайде розуміння і підтримку.

По-четверте, в такому суспільстві робота, як правило, виконується компетентними людьми, які люблять цю роботу, оскільки вона є продовженням їхньої особистості. Ось як про це пише визначний європейський традиціоналіст Рене Генон: *«Варна в традиційному розумінні цього терміну є не що інше, як вираження глибинної індивідуальної природи людини зі всією сукупністю особливих схильностей, що злиті з цією природою і визначають кожного до виконання тих чи інших обов'язків. Але як тільки виконання цих обов'язків перестав підпорядковуватися суворо визначеним правилам (обґрунтованим варною природою людини), обов'язковим наслідком цього виявляється такий стан, коли кожний змушений робити лише ту роботу, яку йому вдалося одержати, навіть у тому випадку, коли людина не відчуває до неї жодної зацікавленості і не має жодної внутрішньої кваліфікації для її виконання»*¹³.

Звернімо увагу, що будь-яку корисну роботу здатні виконувати лише компетентні люди, — всі інші лише «проїдають» ресурси, зчинюють метушню і роблять помилки (що їх змушені виправляти знову ж таки люди компетентні).

7. СУСПІЛЬСТВО, ЯКОМУ ПРИНЦИП ПІТЕРА НЕ ЗАГРОЖУЄ

*Знайди, де твої корені, і не
метушись щодо інших світів.*

Генрі Торо

У суспільстві, в якому започатковані процеси варнової самоорганізації, замість принципу Пітера починає діяти протилежний принцип, який можна сформулювати так:

в ієрархії арійського суспільства кожний індивідум має тенденцію досягати свого рівня компетентності.

Справді, адже будь-якій нормальній людині можна знайти роботу, яку вона робитиме компетентно. З цього виходить, що людська спільнота має величезний внутрішній потенціал, для реалізації якого потрібна лише правильна політика у сфері виховання і соціальної організації.

¹³ Генон Р. Кризис современного мира. — М.: Арктогея. — 1991. — С. 70.

Але давайте повернемося до наведеного вище прикладу, в якому талановиті молоді люди Перший, Другий і Третій досягли «життєвого успіху», тобто піднялися на свій рівень некомпетентності. Їхні таланти згубило те, що в цьому суспільстві нікого не цікавлять їхні вроджені схильності, зате всіляко заохочується сліпе дряпання нагору по соціальній драбині. А як би склалася доля цих людей у суспільстві, яке ми називаємо арійським, органічним або варновим? Швидше за все, експерти з варни Підприємців після стандартної перевірки (наприклад, стажування на фірмі подібного профілю) порекомендували б Першому не поспішати з підвищенням. Але навіть якщо б він і став директором, то після виявлення некомпетентності на новій роботі він міг би спокійно повернутись на попереднє місце, і його престиж від цього ні на йоту не постраждав би, бо **в арійському суспільстві кожна людина зобов'язана шукати своє покликання, а її «життєвий успіх» визнається тоді, коли вона знаходить свою споріднену працю, незалежно від її місця в ієрархії суспільного організму.** Те ж саме стосується кар'єри Другого і Третього — вони б зупинилися там, де їм працюється невимушено й із задоволенням, де вони почуваються у своїй стихії: як риба у воді або як птах у небі.

Якщо проаналізувати описані Лоуренсом Пітером численні конкретні приклади досягнення людиною свого рівня некомпетентності, то несподівано виявляється, що майже всі вони пов'язані з міжварновим переходом. Вчений дійшов висновку, що ієрархії з наявністю навіть найпростіших класових бар'єрів ефективніші, ніж у формально безкласовому суспільстві, побудованому на рівності. Більше того, він вважає, що «загальний стан сьогодні гірший, ніж тоді, коли цивільні і військові посади розподілялися за протекцією».

Чому ж все-таки системи, в яких діє принцип Пітера, ще якимось існують, а не розпалися внаслідок тотальної некомпетентності? Тому, що в дію вступають додаткові, як правило, тіньові механізми (протекція, корупція, клани), які заважають просуванню компетентних на їхній рівень некомпетентності. Однак все це деморалізує суспільство і руйнує його соціальну тканину, оскільки згадані тіньові механізми орієнтовані не на благо всього суспільства, а на незаконне задоволення особистих і групових інтересів.

8. ЛІБЕРАЛЬНА ДЕМОКРАТІЯ І КОМПЕТЕНТНІСТЬ

*Я не вірю в колективну мудрість
невігласів.*

Т. Карлейль

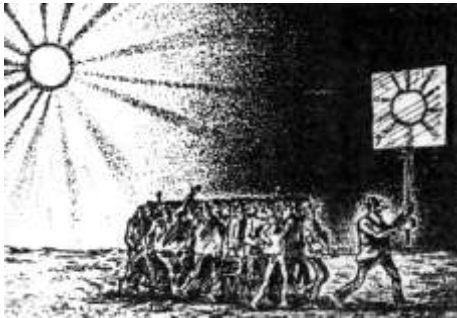
З погляду принципу Пітера ліберально-демократична система, при деяких своїх безперечно сильних сторонах, видається досить жалюгідною, — хоча б тому, що найважливіші рішення щодо розвитку нації, які потребують найвищої компетентності, ухвалюються на виборах і референдумах людьми здебільшого цілком некомпетентними. Нічого дивного, адже більшість у своїй масі складається з людей некомпетентних, тоді як люди, що будують свою думку на справді глибокому знанні предмету, завжди неминуче виявляться в меншості.

Ситуація очевидна у своїй абсурдності: висловити власну думку про проект Конституції закликають людей, які її ніколи не читали і не будуть читати, а на виборах найбільші шанси має той, хто дає більше привабливих і правдоподібних обіцянок. Можливо, у такому разі розв'язанням проблеми є вибори за партійними списками, коли політична партія здійснює селекцію кандидатів? Аж ніяк! Навіть якщо керівництво партії складається з компетентних людей, то кандидатами в депутати висувуються не потенційно мудрі законодавці, а діячі, здатні перемогти на виборах. Більше того, як влучно зауважив Л. Пітер, *«розвиток електроніки та її вторгнення у виборчу кампанію ставлять партію в такі умови, що вона може висунути людину, яка краще за інших виглядає на екрані. Але якщо є здатність справити враження з телеекрану, яка зростає завдяки гриму та вдалому освітленню, то вона зовсім не гарантує компетентної діяльності в законодавчому органі».* В результаті компетентні будівельники і директори заводів, письменники і бізнесмени стають некомпетентними державними діячами. *«Зрозуміло,—продовжує Л. Пітер,— що дія принципу Пітера поширюється і на виконавчу владу — на урядові бюро, департаменти, відділи і контори всіх рівнів, від загальнонаціонального до регіональних і місцевих. Всі вони, включаючи поліцію і армію, є жорстко*

вбудованими ієрархіями чиновників, і всі вони неминуче переповнені некомпетентними людьми, які не можуть виконувати доручену їм роботу, не можуть бути просунутими по службі, але й не можуть бути звільненими».

Зауважимо, що ліберально-демократична система дуже зручна для влади, яка прагне уникнути відповідальності. Механізм простий: у зручний момент включається пропагандистська машина, і питання (вже вирішене «нагорі») виноситься, скажімо, на референдум. Потім оголошується, що «так вирішив народ» — а хто прийняв рішення, той і несе відповідальність. У результаті складається ситуація, неприпустима з погляду і здорового глузду, і моралі: **відповідальність перекладається на некомпетентних у своїй масі людей, яким до того ж навіюється ілюзія, що саме вони керують державою.**

Однією з підвалин демократичної системи є рівне виборче право. На перший погляд воно виглядає досить привабливо і нібито працює на соціальну справедливість. Проте якщо трішки задуматись, то така рівність викликає принаймні здивування, адже виходить, що в цьому випадку думка найрозумнішої в державі людини важить так само, як і думка ідіота, що має виборче право. Неефективність

рівного виборчого права стає ще більш очевидною, якщо розглядати народ як колективний організм, функціонально подібний до організму людини. У людини рішення, які стосуються поведінки організму в цілому, приймає голова. Уявіть собі, що організм людини раптом перейнявся цим «найвищим досягненням сучасної цивілізації» і перейшов на ліберально-демократичну систему. В цьому випадку рішення прийматиме не голова, а «більшість» — руки, ноги, шлунок, пряма кишка і все інше. Чи знайдеться розумна людина, яка стверджуватиме, що такий

«референдум» буде мати ознаки компетентності, а сам людський організм збереже здатність до розумних вчинків?

З іншого боку, як у людському суспільстві визначити, хто ж насправді має якості «голови»? Цю проблему можна успішно вирішити, але спочатку треба задатися такою метою. Те, що ця найважливіша проблема людського буття досі не стоїть на порядку денному, свідчить про вбогість і зіпсованість масової свідомості. Нинішня цивілізація катастрофічно втрачає здатність до якісних оцінок і глибокого мислення, тож намагається компенсувати це кількісними методами і пошуком найпростіших рішень.

Справді, простота ліберально-демократичного способу визначення «найкращих» поза конкуренцією, адже треба тільки вміти порахувати, за кого подали найбільше голосів — і «ноу проблем!». Це так само елементарно, як порахувати долари в супермаркеті, тож не випадково, що такого роду «демократія» і долар все частіше йдуть нога в ногу. З цього приводу мимоволі згадуєш Л. Пітера: *«Всім відомо, що таке долар, і всі згодні, що це Чудова Штука. Велика її чарівність полягає в тому, що її можна порахувати. Це — визначеність. Простота. Кожний це розуміє і цінує. Тут немає місця для різних тлумачень. Американець обожнює долар з причини такої похлихливості думки, якої, я думаю, не було у жодної людини на Землі. Він почуває себе незатишно, зіткнувшись з чимось, чого не можна порахувати, тому що не дуже володіє іншими способами вимірювань. Він не в змозі ні визначити, ні оцінити якість. Тому його доля — кількість».*

У рамках сучасної профанічної парадигми вирішення проблеми масової некомпетентності неможливе в принципі, оскільки в основу цієї парадигми закладені хибні погляди на людину і суспільство, більше того — саме питання якісного добору виходить за окреслені цією парадигмою рамки досліджень. Такого роду проблеми вирішує органічна демократія арійського суспільства, яка замість соціального хаосу та ілюзії демократії пропонує реальне народовладдя через осягнення людиною своєї природи, знаходження своєї спорідненої праці і свого діапазону компетентності, варново самоорганізацію і варнове самоврядування.

9. ВАРНИ, СТАНИ І ВАРНОВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

*Бог є скрізь і щастя в усякому стані, коли
входимо в нього із Богом. Треба тільки
пізнати себе, куди хто народжений.*

Григорій Сковорода

І варна, і суспільний стан виконують певну соціальну функцію — в цьому їх подібність. Різниця в тому, що у варні усвідомлюються значення та зобов'язання цієї функції і робиться наголос на якісних показниках — людських здібностях та кваліфікації (від лат. *qualis* — якої якості, *facio* — роблю), тобто на компетентності. Тому варна є для суспільного стану ідеалом якості, прикладом для наслідування й організуючим ядром.

Належність людини до певної варни визначає її діапазон гарантованої компетентності. Спеціаліст найкраще орієнтується у своїй професії, Бізнесмен найкомпетентніший у сфері бізнесу, Кшатрій у питаннях державної організації, Брахман у взаємодії нації з Духом. Кожна варна повинна мати власний Статут (доступний для ознайомлення кожному громадянину) з чітким описом особистих якостей і обов'язків своїх членів, щоб кожний громадянин України мав можливість приблизно оцінити себе та інших щодо відповідності тій чи іншій варні і мав зразок поведінки, гідної наслідування.

Варнова система запроваджує ясну відповідність між правами і обов'язками. Наприклад, бізнесом має право займатися той, хто виконує обов'язки, визначені законодавством про підприємництво і діловою етикою; державним управлінням має право займатися той, хто виконав свій обов'язок служби в арійській армії і виконує варнові обов'язки Кшатрія, серед яких — відсутність розкоші і готовність до самопожертви. При цьому права людини обмежуються: не можеш чи не хочеш виконувати певні обов'язки — не претендуй на відповідні права і навіть не розраховуй на протекцію чи підкуп. Але якщо людина виконує свої варнові обов'язки — її варнові права не обмежить ніхто.

Окреслюючи діапазон компетентності кожного громадянина, варнове самоврядування заперечує ліберальну демократію як право «кухарки» керувати державою. Але одночасно воно стверджує реальне народовладдя, оскільки повертає справжній зміст принципу виборності, згідно з яким «кращі люди» обираються не просто співгромадянами, але співгромадянами відповідальними і компетентними.

Неважко побачити, що в органічному суспільстві досягається рівновага між інтересами особистості й інтересами нації. Річ у тім, що кожна варна для виконання своєї соціальної функції зацікавлена в яскравих творчих особистостях, причому особистостях вільних, бо свобода є обов'язковою умовою творчої і продуктивної праці. Тому, з одного боку, варна захищає природні інтереси своїх членів і підтримує їх у досконалому виконанні їхньої природовідповідної діяльності. З другого боку, варни є природними структурами, які творять становий хребет національного організму і, за самим визначенням, працюють на інтереси всієї спільноти. Тому можна сказати, що варни реально виступають посередниками між громадянами і нацією.

Арійське суспільство — це суспільство соціальної гармонії. На протигагу примітивно одностороннім і екстремістським, а тому й облудним гаслам «Права особи над усе!» і «Нація над усе!», воно висуває і відстоює виражений принцип, що відповідає природному порядку речей:

ОСОБИСТІТЬ — ВАРНА — НАЦІЯ — РАСА — БОГ.